

MINH BẠCH THÔNG TIN

Yêu cầu thực tiễn và mức độ đáp ứng

TS. LÂM THỊ HỒNG HOA

DH Ngân hàng - TP.HCM

Minh bạch thông tin, xét trên nhiều góc độ, ở nhiều mức độ khác nhau luôn là đòi hỏi của bất kỳ một chủ thể nào trong xã hội. Từ những chính sách, quy định của các cấp chính quyền liên quan đến đông đảo dân chúng, đến các thông tin cụ thể của mỗi đơn vị kinh tế xã hội mà phạm vi công bố thông tin ấy chỉ là nội bộ của đơn vị. Tuy nhiên, trong thực tế quản lý của chúng ta lâu nay, vẫn còn nhiều điều chưa thoả mãn khi đề cập đến việc minh bạch thông tin.

Minh bạch thông tin có nghĩa là những thông tin về thực trạng đang diễn ra, về các quyết định, mà mỗi đối tượng quan tâm sử dụng cho các mục đích khác nhau, phải là những thông tin có thể dễ dàng tiếp cận, thấy được, hiểu được. Tính minh bạch có liên quan chặt chẽ đến tính trách nhiệm. Tính trách nhiệm yêu cầu các chủ thể cung cấp thông tin phải lý giải được các hoạt động và các chính sách của mình, chịu trách nhiệm đối với quyết định và kết quả tạo ra, tính minh bạch cũng buộc các nhà quản lý phải đối mặt với tình hình thực tế...do đó tính minh bạch là một điều kiện cần để duy trì tính trách nhiệm, nâng cao chất lượng của việc ra quyết định quản lý. Chi phí giám sát sẽ giảm thấp nếu các hành động và quyết định đều rõ ràng và dễ hiểu.

Thực tế chứng minh rằng có nhiều thông tin không rõ ràng được công bố dẫn đến việc xử lý cuối cùng, khi có sự kiện hoặc tình huống bất lợi xảy ra, luôn được thực hiện theo cách lý giải có lợi cho phía chủ thể cung cấp thông tin vì thông tin không rõ ràng nên hiểu thế nào cũng được. Hoặc thông tin không được tiếp cận rõ ràng đầy đủ trong từng giai đoạn ngắn nên khi thông tin được cung cấp đầy đủ thì những quyết định đã được đưa ra không mang lại kết quả mong muốn, thậm chí còn bị mắc sai lầm không đáng có, thua

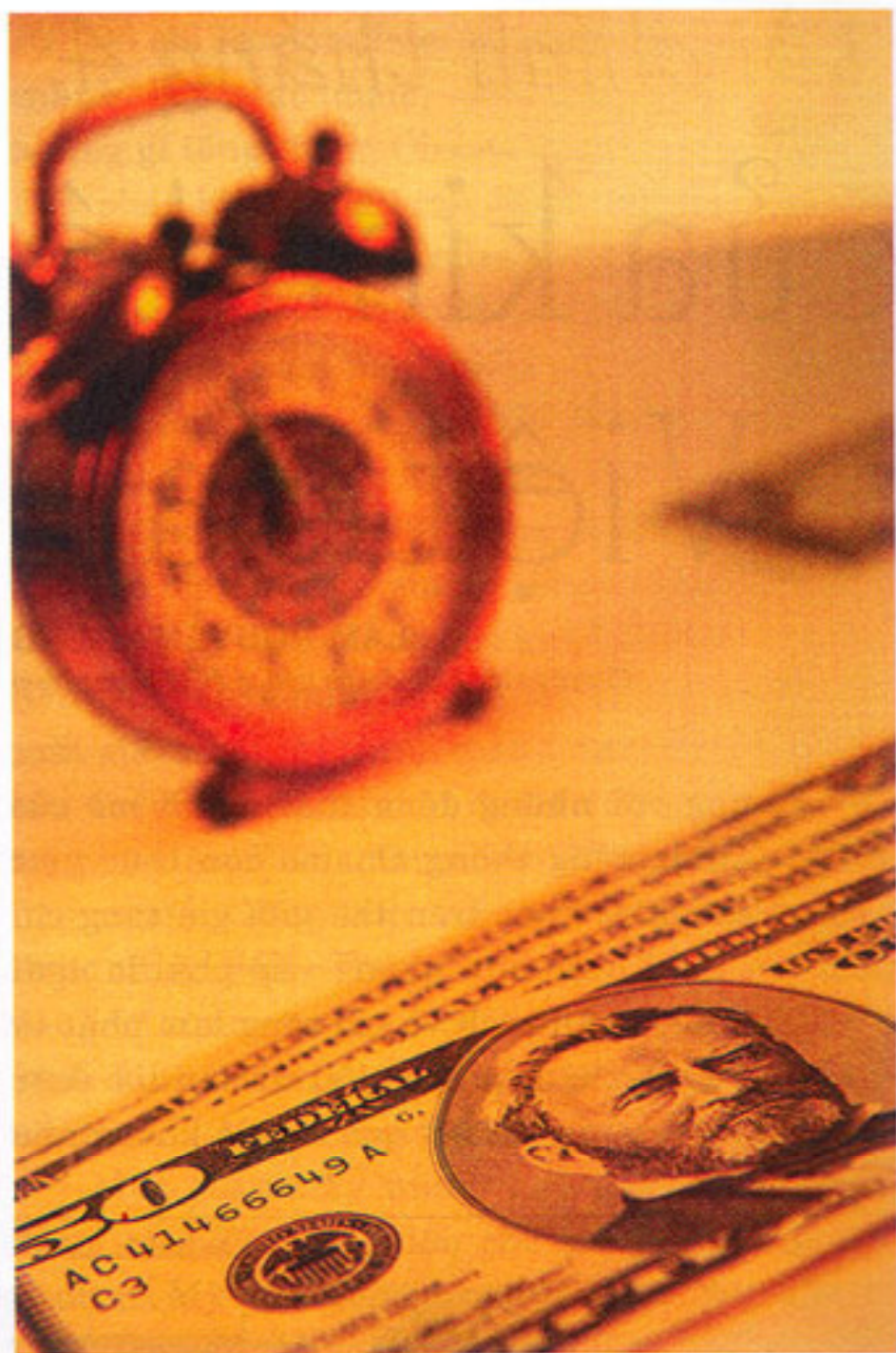
lỗ.... Hoặc gây ra những xáo trộn, tạo tâm lý bất an cho nhiều người, thậm chí làm cho môi trường làm việc trong một đơn vị không được thuận lợi do có những thông tin làm cho mọi người nghi kỵ lẫn nhau.... Những công ty niêm yết vừa bị Ủy ban chứng khoán Nhà nước đưa vào diện kiểm soát trong năm 2008 là những minh chứng sống động cho nhận xét này. Tuy nhiên, với những công ty không niêm yết hoặc những hoạt động khác thì người dân, nhà đầu tư khó mà hiểu rõ.

Phương pháp công bố thông tin, quá trình công bố thông tin, nội dung thông tin được công bố và những yêu cầu tối thiểu đối với thông tin công bố là những điều kiện để đảm bảo tính minh bạch. Nếu như ai đó muốn biết thông tin mà cứ phải đi lấy theo kiểu quen biết thì rõ ràng sẽ tạo ra một sự bí ẩn. Tuy nhiên, việc công bố thông tin công khai trên các phương tiện thông tin đại chúng như các ngân hàng hoặc doanh nghiệp công bố báo cáo tài chính cũng chưa thể đánh giá là các đơn vị này đã minh bạch, bởi vì nếu các chỉ tiêu lợi nhuận chỉ nói chung chung thì chưa hẳn đã là lợi nhuận thuần mà ngân hàng hay doanh nghiệp đó được hưởng. Nhiều trường hợp sau khi ngân hàng hay doanh nghiệp trích lập các khoản dự phòng hoặc phản ánh đầy đủ chi phí thì lợi nhuận giảm đi đáng kể, có trường hợp trở thành lỗ....

Nguyên nhân dẫn đến sự thiếu minh bạch về thông tin có rất nhiều nhưng có thể kể đến một số nguyên nhân chính như sau:

Thứ nhất: do cách thức điều hành hoạt động nền kinh tế và các hoạt động khác vẫn còn chưa thoát khỏi quan niệm "tốt đẹp thì khoe ra, xấu xa thì dậm lại" hoặc theo kiểu "đóng cửa bảo nhau".

Thứ hai: quan niệm giữ bí mật trong kinh doanh bị lạm dụng và điều dễ hiểu là sự bí mật

luôn luôn đối nghịch với công khai.

Thứ ba: năng lực quản trị còn yếu kém đặc biệt là tính “dám chịu trách nhiệm”, tâm lý ngại thay đổi là một cản trở lớn cho việc đảm bảo thông tin minh bạch.

Thứ tư: ngay từ khi xây dựng các chính sách tầm vĩ mô và vi mô đã tạo điều kiện cho việc che giấu hoặc làm sai lệch thông tin. Người viết rất tán đồng nhận xét của luật gia Vũ Xuân Tiền viết trong bài “Thiếu minh bạch vẫn là một căn bệnh nan y” đăng trên tạp chí Nhà quản lý số tháng 2/2009 là “sự thiếu minh bạch rất nghiêm trọng nhưng tinh vi hơn là ở lĩnh vực xây dựng những văn bản quy phạm pháp luật” với nguyên nhân chính theo tác giả là cách thức soạn thảo và trình văn bản đã có dấu ấn của lợi ích cục bộ của ngành, đa phương...

Thứ năm: gần như chưa có một chế tài nào về việc xử phạt những trường hợp công bố chính sách cho người dân, công bố thông tin cho nhà đầu tư thiếu minh bạch, do đó những người có trách nhiệm công bố thông tin lại không phải “chịu trách nhiệm” về những công bố của mình bất luận thông tin đó mang lại thiệt hại như thế nào cho

người sử dụng nó. Đơn cử như trường hợp Sở xây dựng TPHCM công bố thông tin yêu cầu người dân muốn xây nhà phải được sự chấp thuận của 2 bên hàng xóm mà không nói rõ trong trường hợp nào mới phải áp dụng. Chỉ sau khi báo chí lên tiếng trong một thời gian dài thì thông tin này mới được đính chính lại theo đúng tinh thần văn bản do Bộ xây dựng ban hành. Giả sử trong thời gian đó nhiều người không xây được nhà thì thiệt hại nếu có ai sẽ chịu.

Thứ sáu: Chưa có bất cứ một hệ thống chỉ tiêu nào được đưa ra để người sử dụng thông tin kiểm chứng thông tin đó đã minh bạch hay chưa do đó bản thân những người có trách nhiệm công bố thông tin cũng không biết cần phải cung cấp thông tin thế nào là hợp lý, và người sử dụng thì cũng chỉ biết đánh giá là thông tin không minh bạch khi nhận xét thực tế chứ không phải đối chiếu theo chuẩn.

Thứ bảy: hoạt động kiểm toán chưa thực sự góp phần làm cho thông tin minh bạch do chưa có luật kiểm toán độc lập nên nhiều bất cập thiếu cơ sở xử lý.

Một vài khuyến nghị mang tính trao đổi:

– Trước hết bản thân những nhà quản lý ở tất cả các cấp cần có sự điều chỉnh thích hợp về tính bảo mật, tính tự chịu trách nhiệm và có lẽ không nên áp dụng lời khuyên: tốt khoe, xấu che. Hãy công bố cả nhưng thành tích lẫn yếu kém một cách hợp lý, nghĩa là cần lý giải một cách rõ ràng nguyên nhân của những yếu kém, công bố cả những khó khăn một cách khách quan, công bố cả những dự báo có thể là xấu nhất và hướng xử lý để mọi người dân có liên quan có thể chia sẻ và tham gia. Singapore vẫn công bố thông tin dự báo triển vọng nền kinh tế vào đầu năm cho dân chúng không chỉ những con số mà cả những dự báo khá chi tiết về những khó khăn cho dân chúng, Công ty cổ phần Cơ điện lạnh Ree công bố lỗ trong kinh doanh và nguyên nhân... nhưng Singapore và Ree không bị ảnh hưởng xấu vì điều đó.

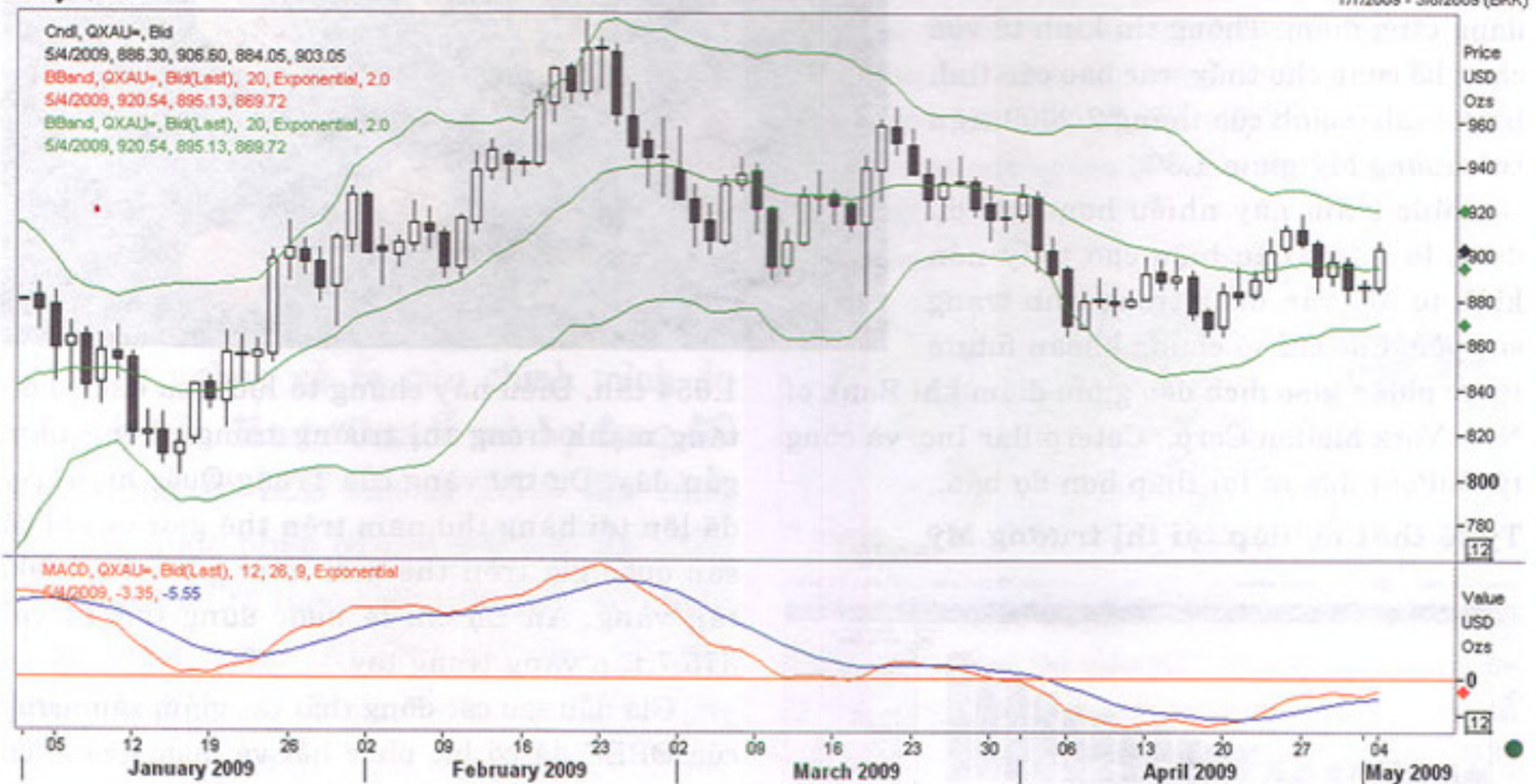
– Cần ban hành một nhóm chỉ số để đánh giá mức độ minh bạch và các chế tài hợp lý khi những người chịu trách nhiệm công bố thông tin vi phạm yêu cầu minh bạch. Ví dụ đối với BCTC thì thông tin được coi là minh bạch phải đáp ứng được các yêu cầu: thông tin được công bố đầy đủ, có thuyết minh rõ ràng, không có sai lệch, kịp thời, dễ hiểu....

(tiếp theo trang 42)

ta tìm đến vàng, kênh đầu tư truyền thống lý tưởng. Có một điều hiển nhiên là mặc cho các động thái đầu cơ tích trữ vàng vật chất của các quỹ cũng như NHTW vài nước thì giá vàng vẫn không có sự bức phá qua khỏi ngưỡng tâm lý 900 đô la một ounce, một khi mọi người đều nhận thấy thay vì tìm kiếm nơi trú ẩn an toàn cho đồng vốn của mình thì đầu tư vào sản xuất kinh doanh trong bối cảnh kinh tế đang phục hồi là quyết định sang suốt, khi đó nhất định chúng ta sẽ lại thấy màu xanh tràn ngập trên thị trường chứng khoán, rốt cuộc các biện pháp kích thích kinh tế cũng như tiền đổ ra cho cuộc khủng hoảng phải mang lại kết quả không ít thì nhiều như người ta mong đợi.

Giá vàng thế giới

Daily QXAU=

Nguồn: Reuters

Việt Nam dường như là bản sao của bức tranh kinh tế toàn cầu khi tiền nhàn rỗi bắt

(tiếp theo trang 39)

– Việc xây dựng và ban hành các văn bản quy phạm pháp luật cần chuyên nghiệp, tránh lợi ích cục bộ đa phương, tránh dùng từ chung chung theo kiểu “trong trường hợp khác xử lý theo các quy định khác của luật pháp”, các hướng dẫn thực thi phải đồng bộ cho mọi cấp quản lý tránh tình trạng mỗi đa phương triển khai một kiểu. Vấn đề này ngay cả trong một công ty, một đơn vị cũng cần xem xét vì đây chính là cơ sở để cho người lao

đầu trở lại chứng khoán, một món hời khi giá đã quá thấp để rồi làn sóng đầu tư mới không cưỡng lại được tình trạng bán tháo ồ ạt một lần nữa, chứng khoán vẫn là một kênh đầu tư dài hơi chứ không phải nơi người ta bắt đầu đi học những bài học cơ bản của thị trường.

Tiền vẫn kiếm tìm nơi sinh lãi, nhưng đồng tiền không dễ kiếm, đầu tư an toàn vào sản xuất kinh doanh hay mạo hiểm trên khả năng phán đoán nhận xét trên sàn vàng, các trung tâm chứng khoán, hoặc an bài cho các cuộc đua lãi suất mới của các ngân hàng thương mại mà dự báo rằng nó đang dần sắp diễn ra ngày một mạnh, đó hẳn là một quyết định khó khăn mà không chỉ các nhà đầu tư ở Việt Nam, nhà đầu

tư ở các nước trên thế giới vẫn đang tự mình tìm kiếm cơ hội đầu tư để cứu mình khỏi cuộc khủng hoảng này■

động tin tưởng vào ban lãnh đạo của mình.

– Tăng cường việc đánh giá chất lượng hoạt động kiểm toán và mở rộng lĩnh vực kiểm toán, không chỉ kiểm toán BCTC mà cần cả kiểm toán xã hội tăng cường chất lượng của hoạt động phản biện xã hội và giám sát của người dân.

– Cần thành lập tổ chức đánh giá xếp hạng tín nhiệm chuyên nghiệp để người sử dụng thông tin có đủ điều kiện đánh giá hoạt động của các doanh nghiệp khi cần■